

שחר אליהו (כושי)

יליד הארץ, ב-21.12.1928

גויס לפלמ"ח ב-1943

הצטרף לפל"מ ב-1945

ה ע ס נ ה ר י ס ' 0

זחלנו לשפת הים בין עמדות השמירה וצפינו כל הזמן לכיוון האוניה והמים. לאחר שעות של המתנה רמות נראתה שוחה לכיוון החוף. ניגשנו בזהירות והנה אברהם שביט.

נמל חיפה התמלא באוניות מעפילים שנתפסו ובין האוניות היתה האוניה "אנצ'ו סידני", "הרונדינה" המוסד לעליה במסווה של הבעלים ניהל משפט להחזרת האוניה לבעלים. אנחנו קבוצת פלמח ניקים במסווה של עובדי מספנת סולל בונה עלינו על האוניה לשמור עליה ולשפץ אותה, בניצוחו של מנהל המספנה ישראל לסקוב. עסקנו בשיפוץ והכנת האוניה להפלגה.

היינו חבורה מעניינת, משה הסילור, גבי וייס, חיים סנש, חיים וינקלר, יוש לוי, בני קרביץ, פני אשוח ואני. האוניה הפכה לביתנו ובסיס לפעילות וגיחות לאוניות המעפילים שהגיעו.

והנה הגיע היום בפיקודו של רב חובל שינמן הפליגה "הרונדינה" לנמל אלכסנדריה לטעון חיות דלק וגרוטאות מהמדבר המערבי. ההמתנה בנמל אלכסנדריה התארכה מעל למצופה, ניצלנו את הזמן כימאים להנות מעיר הנמל, ולפגוש נוער יהודי במועדון מכבי.

כמוצאי שבת אנחנו מטיילים ליד ארמונו של פארוק, מבקרים בלונה פארק, ניגשו אלינו שני בחורים יהודים לאחר שהזדהו והודיעו לנו שהבריטים גילו מי אנחנו. קיבלנו הוראה מנציג הש"י בקהיר לברוח לפני שניתפס, הבעיה היתה איך הודרים לנמל מבלי להתגלות. החלטנו להיכנס דרך שער ה"סיסטר סטריט" (שער הזונות). התחפשנו לשיכורים עם בקבוקים ביד וכסף קטן בכיסים, השוטרים המצרים רוקנו לנו את הכיסים ועזבו אותנו לנפשנו.

בחוף השתוללה סערה חזקה, יצאנו מהנמל בלי נווט, למזלנו אף אחד לא העלה על הדעת שאוניה בגודל שלנו תפליג במזג אוויר כזה. הגענו לנמל גנואה באיטליה לאחר הפלגה ממושכת.

פיזרו אותנו בין בסיס המוסד באיטליה ולבסוף הגעתי לגבעת עדה ליד מפרץ גאטה. המחנה שכן על שפת הים ושימש בסיס להכנות לעליה. ליד המחנה שכן מלון מירמר. הבריטים ידעו שהגבעה משמשת בסיס להעפלה וקיימו

שמי היה אליהו יששכרוף, כיום אליהו שחר הכינוי בפלמ"ח כושי, דור חמישי בארץ מצד אמי ודוד שני מצד אבי, נצר למשפחת יששכרוף וחפץ מייסדי שכונת הבוכרים בירושלים.

התגייסתי לפלמ"ח במאי 1943 בהשפעת עברו, ישראל בן יהודה ו"ל קרוב משפחה, שהיה ממייסדי הפלמ"ח. הייתי מראשוני פלוגה ח' ברמת רחל, שירתתי כסייר. מאוחר יותר גוייסתי ע"י יגאל אלון וירוחם כהן למחלקה הערבית.

מילדות נמשכתי לים ולא פעם ביקשתי העברה לפלוגה הימית שרק נוסדה. באחת הפגישות עם יצחק שדה חזרתי על בקשתי ולשמחתי נעניתי בחיוב. צורפתי לפל"מ לקורס 5. תוך האימונים בקורס הגיעה ספינת המעפילים הראשונה, מאוחר יותר השתתפנו בהורדת המעפילים מ"ברל כנצלסון" בחוף שפיים שנלכדה ע"י ספינת המשחית הבריטית. בסיום הקורס נשלחתי לקורס מ"כים במשמר העמק. לאחר הקורס הוצבתי בגבעת השלושה, מקום ששימש בסיס ליציאה לסוירים ולהכנה לקבלת אוניות המעפילים שבהדרך.

השתתפתי בהתקפה על משטרת גבעת אולגה, משטרת סדני-עלי, מחנה P.M.F. בכפר ויתקין, ובליל הגשרים פיצוץ גשר הרכבת ליד גן שמואל.

בשבת השחורה גבעת השלושה כותרה ע"י הבריטים, ברחנו דרך הפרדסים לכפר או"ר. לאחר השבת השחורה פוצלנו לקומנות של תנועת הנוער בפתח-תקוה משם יצאנו לפעולות וסוירים לפי הצורך.

מאוחר יותר הוצבתי בנמל חיפה בסולל בונה ליד זכימוביץ. תפקידי היה לעלות לאוניות המעפילים לאחר גירוש המעפילים עם פועלי הנקיון הערבים ליצור קשר עם מלווים שלנו שהתחבאו ב"סליק". להוריד אותם מהאוניה ולהוציא אותם מהנמל, כמו כן להעלות שליחים לאוניות שהפליגו לחו"ל, ולהוריד מטענים מיוחדים שהוכרחו מהנמל דרך שער המספנה.

אחד המבצעים שלא אשכח זה "חיים ארלוזורוב", בקרב עם אוניות המשחית האוניה עלתה על החוף מול בת-גלים. נאמר לנו שהמלווים ויתכן שגם מעפילים מסתתרים באוניה וודאי ינסו בלילה לרדת לחוף. החוף נשמר ע"י הכלניות.

תצפית ממירמר על הגבעה.

התקופה היתה לאחר פרשת יציאת אירופה. למפרץ גאטה הגיעה פולשת ללא מנוע, מוזנחת, הוצרה עליה כאוניה שמיועדת לגרירה. עדה סרני, אלון ואברהם זכאי ביקרו בגבעה ולאחר דיון סוכם שיש להכין את האוניה לדרך במהירות האפשרית. בפיקודו של אברהם זכאי עלינו בלילה לפולשת כשישה בחורים, תוך עבודה מאומצת ושקטה הכנו את האוניה. במקביל להכנות נקבע המקום שמשם תבוצע העליה לאוניה.

ב-16.9.47 בערב הגיעה לפולשת ספינת דייג שגררה אותנו למקום המיועד. הגענו בחצות, מיד החלנו בהעלאת המעפילים. בשעה ארבע לפנות בוקר הפלגנו לכיוון אחד האיים לפגוש את ספינת האספקה. במרץ רב העברנו את המזון, זה לא היה פשוט בים הפתוח.

ב-19.9.47 בשעה 21:00 חצינו את מיצר המסינה ומשם לים הפתוח. מאחר והיה חשש שבמידה ונתפס הבריטים יחזרו על פרשת יציאת אירופה - גירוש ליעד לא ידוע, צוות המלווים תוגבר וכלל את איציק לנדו (כפכפי) המפקד הימי ואני מפקד האוניה, יוסק'ה לזרוביץ אלחוטאי אליו הצטרפה חיה - מעפילה שהוכשרה כאלחוטאית, אוסי מכונאי וארונציק מגבעת חיים - נציגי התנועה הקיבוצית. החיים באוניה אורגנו בעזרת המעפילים במיוחד הקבוצה שהיתה עימנו בגבעה והוכשרו במיוחד ליום הזה. קיימנו תצפית של עשרים וארבע שעות, העליה לסיפון היתה חופשית, תרגלנו אזעקות וכן התנגדות למקרה שנתפס ע"י הבריטים, ביום הכיפורים התקרבו לחופי מצרים. הנפנו דגל מצרי שתפרנו ולאוניה ניתן השם "פרידה" (מלכת מצרים), לעלות לסיפון הרשינו אך ורק למספר צמים.

ביום שישי 26.9.47 בשעה 14:00, בהיותנו כ-20 מיל צפונית לפורט סעיד, חג מעלינו מטוס בעל ארבע מנועים. בשעה 16:00 חזר המטוס והמשיך לחוג מעלינו, עם רדת החשיכה הצטרף מטוס נוסף, שניהם ליוו אותנו וזרקו מפעם לפעם נורות תאורה.

בשעה 19:00 הגיחה אונית משחית, הסתובבה ונסעה במקביל אלינו. נשמעו קריאות אלינו ברמקול. על הסיפון היינו יוסק'ה לזרוביץ האלחוטאי ואני שנראנו כערבים בלבוש ובצורה. שאלנו בערבית לרצונם. שאלו מאין ולאן אנחנו נוסעים, צעקנו בערבית ולאחר מכן במורס שאנו מפליגים מאלכסנדריה ליפו עם מטען של בצל וכותנה ושהאוניה בבעלות ערבי מקהיר שאת כתובתו מסרנו. שאלנו לרצונם ונאמר לנו שהם מחפשים אוניה קטנה אחרת. לשמחתנו עזבו אותנו לדרכנו.

בשעה 24:00 הגיחה אלינו אונית משחית והפליגה במקביל לנו כשהזרקור שלה מתמקד לירכתי האוניה במשך כחצי שעה. לפתע נתבקשנו לעצור ולאפשר לשני קצינים לעלות ולברוק את הניירת. ענינו להם - תוכלו לברוק את הניירות כשנגיע ליפו והמשכנו להפליג לדרכנו.

בשעה 02:00 נראו באופק אוניות נוספות. תוך מחצית השעה היינו מוקפים בארבע אוניות משחית. החלטנו שאין טעם לענות את האנשים במחסנים והורינו לכולם לעלות לסיפון, על הגשר נרשם שם האוניה "אף על פי כן", הדגל הלאומי הונף ושירת התקוה בקעה בלב-ים.

בהיותנו במרחק של כ-15 מיל מהארץ ניסתה אחת מאוניות המשחית להתקרב אלינו. ההגאי היפנה את חרטום הפולשת לאונית המשחית. פגענו בה בעוצמה והם מיד התרחקו. מאוחר יותר התקרבו אלינו שתי אוניות מהירכתיים, תוך יריות והתזת מים. כ-20 מלחים קפצו וכבשו את גשר האוניה, היו לנו מספר פצועים, שניים מהם קשה. ביקשנו עזרה רפואית והם ביקשו שנעצור את המכונה בכדי שנקבל עזרה רפואית. תוך המו"מ השתלטו הבריטים על חדר המכונות ועצרו את המכונות. רופא עבר אלינו לגבי אחד מהפצועים, עזרה הגיעה מאוחר מדי, הוא נפטר, שאר הפצועים טופלו בצורה שיטחית.

המרגלת, התברר לנו מאוחר יותר מקבוצת ההכשרה מגבעת חיים, הצטרפה בחורה בשם "בטי פידלר". בזמן ההפלגה התיידדה בטי עם החבר'ה.

ב-26.9.47 בשעת חצות כשאוניית המשחית חזרה אלינו וריכזה זרקאור לירכתיים התברר שבטי נראתה ליד בתי השימוש עם פנס. לאחר שנכבשנו על ידי הצי הבריטי היא ניגשה לאחד מהאנשים בלבוש שוטר בריטי שעלה על האוניה ודיברה עימו. מאוחר יותר בצידוף מלחים בריטים עברה במחסן והצביעה על רב החובל האיטלקי, הצוות האיטלקי ועל יוסקה שנאסרו. כשהגיעה אלי, משום מה לרגע היא נרתעה, ניצלתי את ההזדמנות והשתלשלתי לים מאחד החלונות. מזלי לא האיר לי פנים ולאחר חצי שעה של שחיה הופיעו סירות משמר של המשטרה M/L, ביקשו ממני לעלות. ניסיתי לברוח והם קפצו למים וניסו להטביע אותי, אז עליתי בכוחות עצמי. קיבלתי מכות ונזרקתי ללא הכרה למחסן האחורי. התעוררתי כשהעבירו אותי ל"אף על פי כן" שנגררה לחיפה קיבל אותי איש הבולשת הבריטי הוא שאל אותי האם אני ישראלי עניתי בשלילה. לידו עמדה המרגלת, הוא שאל אותה מי אני והיא אמרה ישראלי - מפקד האוניה. העבירו אותי לחדר המאסר שם פגשתי את שלושת האיטלקים ויוסקה האלחוטאי.

מאוחר והייתי ערום - ביקשתי את הבגדים ותוך מהומה שהתרחשה מסביב יוסקה הצליח לברוח והצטרף לכפכפי ואוסי שהתחבאו ב"סליק".

בתא המאסר מצאנו תמונות של בטי ומאוחר כתוב באנגלית "הג'ל עובדת בשרותנו נא הגישו לה את מלוא העזרה", מיד העברנו את התמונה לאחת המעפילות וביקשנו לשמור את התמונה במקום בטוח.

עם ערב נגרדנו לנמל חיפה לקרגו ג'טי בזמן שאיש הבולשת ניסה לרדת עם המרגלת בטי פידלר, המעפילים התנפלו עליה וניסו לעשות בה לינץ'. הבריטים הגיבו בכוח וכמה

מעפילים נפצעו. איש הכולשת פקר על אחד הסרג'נטים לשמור עלינו עד שמכונת המשטרה תגיע לקחת אותנו. העברת המעפילים לאוניות הגירוש נעשתה במהירות, תוך ההעברה התבצעו חילופי משמרות בין אנשי המרינס והדיוויזיה המוטסת, מפקד כוח הכלניות שאל למעשינו, עניתי שאנחנו חולים, מיד נשלחה קבוצת חיילים שעזרו לנו ללכת לאוניית הגירוש שעמדה להתנתק מהרציף. בהגיענו לאוניית הגירוש הגיעה מכונת משטרה וצקו באנגלית: היכן האסירים? זרזתי את האיטלקים לעלות, ירדנו למחסנים והתחבאנו בין האנשים. בגלל החשש מחבלה אוניית הגירוש הפליגה מיד. בהגיענו לקפריסין התברר שהבריטים חשבו שברחנו לחוף והם ערכו חיפושים בנמל.

כאשר למרגלת התברר לנו שאחותה של בטי הגיעה עם קבוצה שהתארגנה בהונגריה ע"י הקיבוץ המאוחד, אמה היתה נשואה לקצין בריטי שהוצב בכולשת ביפו, בטי עברה בשירות האינטליג'נס סרויס באיטליה, היא נהגה לבקר את אחותה ולברר מתי תצא אונייה לארץ בכדי שתוכל להצטרף ובדרך זו היא הגיעה לאוניה.

לאחר תקופה קצרה בקפריסין, מוקה, דן רם ואני צורפנו לקבוצה שנשלחה לארץ על אוניית נוסעים של הסוכנות במסגרת הקצבת רשיונות העליה שניתנו לסוכנות. עם ההפלגה סיכמנו מוקה, דן ואני שעלינו להימנע מלעבור את הביקורת של המשטרה הבריטית, תכננו בליילה להשתלשל למים ולשחות לקריות, האוניה הגיעה למפרץ חיפה בשעות אחר הצהריים, סירות המנוע של עוגן שהגיעו עם אוכל - היו חבר'ה שהכרתי, סיכמנו שתוך פריקת המטען כבלגן שיווצר נתחבא בתא העוגן בחרטום. דן רם ואני הצלחנו להיכנס אך למוקה הרגליים לא הסתדרו ולכן הוא חזר לאוניה. כשיצאנו מהנמל הודיעו לנו אנשי המוסד שמוקה ישחה לקריות ואכן כך היה.

בערב הכרות האומות המאוחדות חזרנו לירושלים ועם כל עם ישראל חגגנו ורקדנו ברחובות ירושלים. למחרת פרצו המאורעות, יצאה הוראה לבטל את יציאת השליחים לחו"ל והוטל עלי להקים מחנה קליטה ואימונים בקיסריה לקליטת מתנדבים לפלמ"ח ומאוחר יותר הקמתי את מחנה הקליטה במכמורת.

המאורעות היו בעיצומם, התחבורה הציבורית הותקפה ליד כפר-סבא ובמקומות נוספים בשרון. ממכמורת יצאנו לפעולות תגמול בכל האזור.

בזמן שהשיירה ב"נבי דניאל" היתה במצור הוועקנו עם כוח נוסף שהתארגן מכל הארץ בקריה בתל-אביב מתוך כוונה לחצות את ההרים דרך כפר אוריה לגוש עציון לחלץ את השיירה ולחזק את הגוש. בעוד הכוח מתארגן ואנחנו יושבים על המפות, הבריטים חילצו את השיירה. עברנו לחולדה, צורפנו לכוח שהתארגן לפרוץ את הדרך לירושלים שהיתה במצור.

בין הכוח שהתארגן במסגרת הגדוד הרביעי של הפלמ"ח היו ארבע מחלקות מהפלי"ם. לאחר התארגנות יצא הכוח בפיקודו של יוחנן וריו ועוזי נרקיס לשער הגיא שם ירדנו מהרכבים וטיפסנו להר. תפסנו את המשלטים מהכניסה לשער הגיא ועד סריס. עם בוקר שיירת האספקה שיצאה מחולדה ונען הותקפה ולא הצליחה להגיע ליעד. מאוחר יותר הכוח שלנו התגלה והותקף תוך קרב נסוגנו לנה אילן, משם עברנו במשוריינים לקרית ענבים ומעלה החמישה.

מאתיים ועשרים פלי"מניקים לקחו חלק נכבד בקרבות במסגרת הפורצים על ירושלים. אחד הקרבות שלא אשכח - כיבוש הקסטל בפעם האחרונה. הקסטל עבר מיד ליד מספר פעמים. לאחר שעבדול קדר אל חוסני - נהרג, לדעתי ע"י לוחמי הפלי"ם המקלענים שרעבי ומשה כצנלסון. עם בוקר הסתערו חמש מאות ערבים על הקסטל. משוריינים נלקחו כשלל בנבי דניאל הפתיעו את הכוח שלנו מאוחר, כמעט כל אנשי החי"ש והפלמ"ח שהיו שם נהרגו כולל התגבורת שהגיעה בפיקודו של נחום אריאלי. אותנו הורידו מהמשלטים לאחר ההתקפה על סריס וללא שינה מעל ל-80 שעות פקודת היום של יגאל אלון היתה "לכבוש את הקסטל בכל מחיר ולפרוץ את המצור על ירושלים".

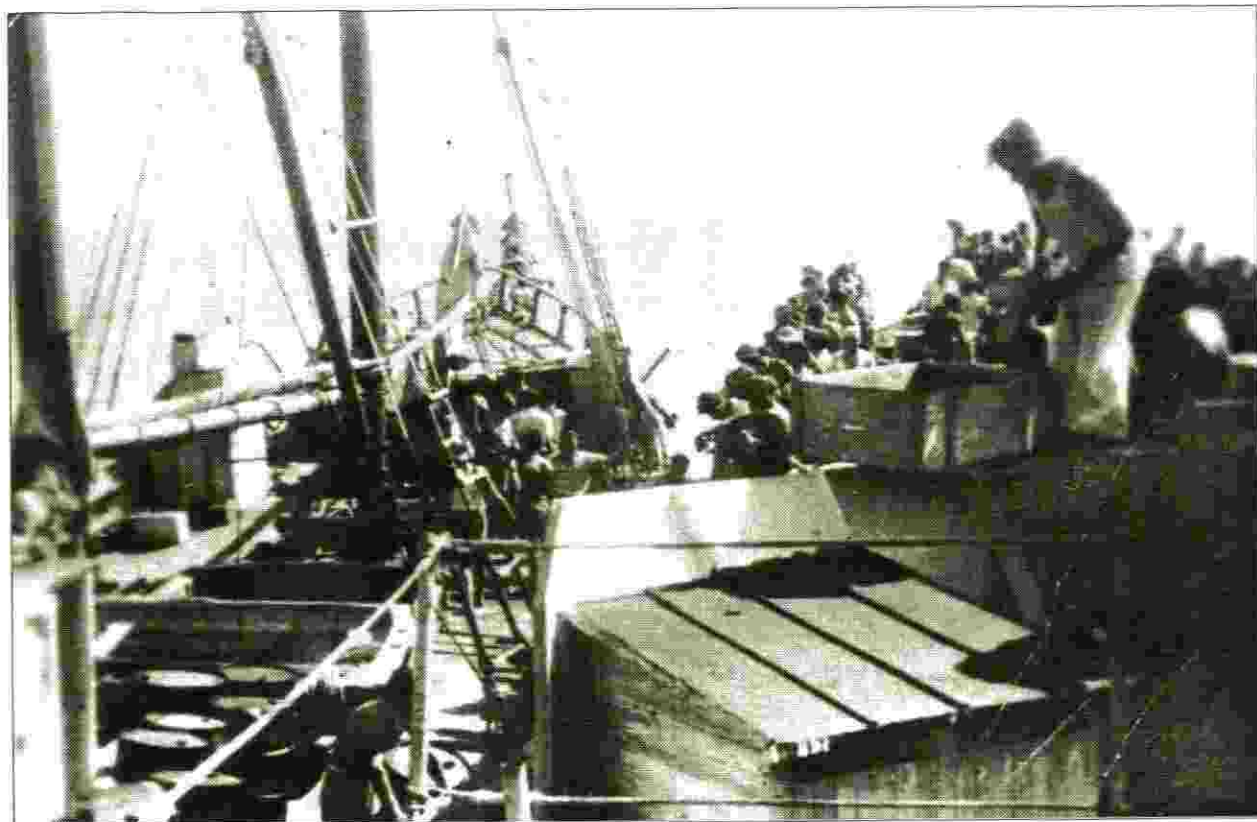
באפיסת כוחות התארגן הכוח. בחצות התחלנו לנוע לכיוון הקסטל. על הכוח בפיקודי הוטל להוביל את הפלוגה המוגברת ולכבוש את הקסטל. הגענו ליעד עם אור ראשון. ניסינו להתקדם לכיוון הבית, נפתחה עלינו אש תופת מכל הכיוונים, נאלצנו לסגת, לצמצם את הכוח, בעיקר המפקדים. בריצה מטורפת הסתערנו לכיוון הבית בראש הגבעה כששאר הכוח מרתק את האגפים ומשתק את מקורות הירי. בעוד אנחנו מטהרים את הבית ומורדים מהכפר, שיירת אספקה עולה לירושלים ושיירת מכוניות ריקות עוזבות את ירושלים צפונה - זו תמונה שלעולם לא נשכח.

עם הכרות המדינה והקמת צבא הגנה לישראל, היתה דרישה להחזיר את הימאים לחיל הים שרק הוכרו על הקמתו, לאחר לחצים על הגדוד הרביעי נתבקשתי להתייצב בחיל הים. במקום ניתן לי הפיקוד על ספינה שהיתה צריכה להגיע, יצאתי ללב ים לפגוש את הספינה שהיתה דומה לספינת טורפדו מהירה מאוד. לספינה ניתן שם "הפורצים" על שם גדוד הפורצים שלחם בירושלים.

לאחר ההפוגה התארגן כוח נחיתה בשילוב עם גדוד 22 בפיקודו של חיים בן-רוד לנחיתה על הליטני כמטרה לפוצץ את הגשרים על הליטני, עלי הוטל לפקד על כוח המרינס ולהוביל את הכוח ליעד. בגלל כמות חומר הנפץ שנדרש, כמעט כל לוחם סחב על הגב תרמיל עם 30 ק"ג חומר נפץ או תחמושת. לצורך זה עברנו אימונים מפרכים בעתלית. יצאנו לדרך על ה"חנה סנש" פעמיים, אך מסיבות שאינן ידועות המבצע בוטל.

מיוחדים, בהיותי דייג חבר מכמורת, סקיפר של אופיר, גוייסתי עם הספינה לחיל הים ליחידת הסד"גים. במשך שנים הייתי סגן מפקד השייטת ולבסוף מפקד השייטת עד לשנת 1978 מועד יציאתי לשליחות לחו"ל במסגרת צים.

לאחר ביטול פעולת הנחיתה, צורפתי למפקדת מודיעין כמפקד יחידה מיוחדת ובמאי 1950 השתחררתי מצה"ל. למכמורת הצטרפתי ב-6.9.49. לסגירת מעגל - לאחר מבצע סיני אורגנה במסגרת חיל הים, יחידת סד"גים לשמירת המבואות ולתפקידים

העברת אספקת מזון בים לאוניית ההעפלה "אף-על-פי-כן"
(האוניה המקורית מוצבת כמוצג במוזיאון "ההעפלה וחיל הים" בחיפה)